

Hlubinková, Zuzana

**Jan Balhar osmdesátiletý**

*Linguistica Brunensia*. 2011, vol. 59, iss. 1-2, pp. 262-263

ISBN 978-80-210-5507-0

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115196>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Hlavním zdrojem zde představené bibliografie Petra Karlíka je bibliografický přehled sestavený editory jubilejního sborníku *Karlík a továrna na lingvistiku. Prof. Petru Karlíkovi k šedesátým narozeninám* (Brno: Host 2011), Alešem Bičanem, Janem Klaškou, Petrou Macurovou a Janou Zmrzlikovou.

### Poděkování

Tato studie vznikla pod záštitou *Střediska pro interdisciplinární výzkum starých jazyků a starších fází jazyků moderních* (MSM 0021622435) na Masarykově univerzitě v Brně a díky grantu GAAV č. IAA901640805. Osobně bych rád poděkoval Heleně Karlíkové za důležitá životopisná data, Aleši Bičanovi pak vděčím za jubilentovu bibliografii, která mi byla k dispozici dříve než jubilejní sborník.

Václav Blažek  
blazek@phil.muni.cz

## Jan Balhar osmdesátiletý

V letošním roce se dožívá významného životního jubilea přední český lingvista, polonista a zeměna dialektolog PhDr. Jan Balhar, CSc.

Narodil se 12. června 1931 ve slezské obci Březová u Vítkova. Po maturitě na opavském gymnáziu vystudoval na filozofické fakultě brněnské univerzity obory český jazyk – polský jazyk. Mezi jeho učitele patřili Adolf Kellner, František Trávníček, Arnošt Lamprecht a Jaroslav Bauer. Po absolutoriu vysoké školy v roce 1956 začal J. Balhar pracovat v brněnském dialektologickém oddělení Ústavu pro jazyk český (tehdejší Československé akademie věd), kde působí dodnes, a v letech 1983–1992 stál v čele dialektologického oddělení. Zde začala i jeho vědecká kariéra, v roce 1961 získal titul CSc.

Životní oblastí Balharova vědeckého zájmu se stala dialektologie. Napsal řadu článků věnovaných slezským dialektům. Zabýval se též složitou problematikou městské mluvy; jí jsou věnovány studie pojednávající o jazykové situaci v Příboře a Opavě. Jako první (spolu s Ladislavem Pallasem) přistoupil k výzkumu jazyka v obci na území osídleném českým obyvatelstvem po roce 1945: popsal stav běžné mluvy v Třemešné. Podrobný výčet jubilentovy publikační činnosti byl uveřejněn při příležitosti jeho 65. narozenin (viz Jan Balhar (\*1931): Bibliografie prací za léta 1957–1996. *SPFFBU A* 44, 1996, s. 145–150). Stručná bibliografie dovedená do roku 2002 je součástí díla *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*, ed. Černý J. – Holeš, J., Praha: Libri 2008, s. 40–41. Následující bibliografický přehled shrnuje jeho vědeckou produkci za léta 1997–2010.

J. Balhar hlavní pozornost zaměřil na nářeční syntax. Vedle dílčích syntaktických studií vydal v roce 1974 monografii *Skladba lašských nářečí*. Tato vysoce ceněná práce představuje první popis syntaktického systému dialektů celé nářeční skupiny. Její autor, významný představitel tzv. brněnské syntaktické školy, v ní dospěl k novým poznatkům týkajícím se promluvových faktorů.

Jubilant se také zúčastnil v rámci spolupráce s Institutem slavistiky Univerzity ve Vídni a Rakouské akademie věd výzkumu mluvy vídeňských Čechů. Je spoluautorem poutavé knihy *U nás ve Vídni. Vídeňští Češi vzpomínají* z roku 1999, v níž je vedle popisu běžné mluvy česky mluvících Vídeňanů obsažen i soubor prepisů jejich mluvených projevů. Zde zúročil autorské i redakční zkušenosti, které získal již dříve při přípravě stále užívané příručky *České nářeční texty* (1976). Ta přináší velké množství nářečních ukázek a stručnou, ale výstižnou charakteristiku českých dialektů.

J. Balharovi bylo věnováno již několik jubilejních článků, v nichž byla jeho jazykovědná činnost náležitě zhodnocena (Šlosar, D.: Český dialektolog Jan Balhar. *Naše řeč* 74, 1991, s. 104–105; Fic, K.: Sedmdesát let Jana Balhara. *Naše řeč* 84, 2001, s. 169–170; Šipková, M.: Jubileum Jana

Balhara. *SPFFBU A* 54, 2006, s. 219–220). Zaměříme se proto na některé oblasti, jimž bylo v těchto medailoncích věnováno méně pozornosti. K nim jistě patří mnohaleté vedení jazykové poradny v brněnském dialektologickém oddělení Ústavu pro jazyk český. Tato práce obnáší v případě jubilanta také popularizační publikační činnost (je spoluautorem publikace *O češtině každodenní* z roku 1984), velké množství osobních jazykových konzultací, recenzní činnost (v posledním desetiletí především posuzování oblastních nářečních slovníků), velký počet jazykových korektur jednotlivých statí nebo knih z různých oborů. Zde nelze nepřipomenout jeho rovněž mnohaletou práci v redakční radě časopisu *Naše řeč* a revue Masarykovy univerzity *Universitas*, kde je uznávaným a všestranným recenzentem.

Vedle několik desetiletí trvajícího úspěšného působení dr. Balhara jako externího učitele na pedagogické a filozofické fakultě brněnské univerzity je třeba se zmínit též o jeho činnosti vedoucího a konzultanta disertačních, doktorských a diplomových prací. Tuto práci vykonává dr. Balhar dosud. Pod jeho odborným a pedagogickým vedením vznikly desítky velmi kvalitních prací z oboru dialektologie, z nichž mnohé – zejména práce z nářeční lexikografie – jsou dále využívány při budování databáze pro nářeční slovník v brněnském dialektologickém oddělení.

Jméno Jana Balhara je však spjata především s unikátním dialektologickým dílem – *Českým jazykovým atlasem* (dále *ČJA*). Práce na tomto šestisvazkovém kompendiu ho provázela celým jeho životem. Dr. Balhar patří k několika málo našim dialektologům, kteří se podíleli na všech fázích přípravy tohoto díla: na koncepci *ČJA*, na *Dotazníku pro výzkum českých nářečí* (1964–1965), účastnil se také jako jeden z nejspolehlivějších exploračních výzkumů v 60. a 70. letech 20. století (jeho podíl je jeden z největších, zkoumal v téměř osmdesáti bodech výzkumné sítě na moravském a slezském území a též v obcích s českou emigrací v bývalé Jugoslávii). Stál (zpočátku společně s pražským dialektologem Pavlem Jančákem) v čele autorského kolektivu, který vydal postupně *ČJA 1–5*: 1, 1992 (dotisk 2004), 2, 1997, 3, 1999, 4, 2002, 5, 2005; svazek šestý s názvem *ČJA – Dodatky* je v tisku. Je autorem zhruba čtvrtiny všech map a komentářů. Při této práci J. Balhar prokázal analytické a koncepční myšlení a velké lingvistické znalosti, o které je vždy ochoten se podílet s ostatními spolupracovníky. *ČJA* – nejrozsáhlejší a nejvýznamnější dílo české dialektologie – získalo roku 2008 v soutěži Slovník roku pořádanou Jednotou tlumočnicků a překladatelů cenu poroty za výkladový slovník. Je dílem základního významu nejen pro obor sám, ale i dílem široké působnosti za jeho hranicemi. Udělená cena je mj. i oceněním významného podílu jubilanta na vzniku tohoto kompendia.

Dr. Balharovi přejeme do dalších let především pevné zdraví a mnoho úspěchů při práci na dalším významném dialektologickém projektu, na *Slovníku nářečí českého jazyka*, s jehož přípravou se v dialektologickém oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR v Brně v tomto pro jubilanta tak významném roce započalo. „V něm vidím další stěžejní úkol naší dialektologie,“ napsal jubilant o tomto nářečním slovníku na s. 32 v knize *Rozhovory s českými lingvisty II* (2009).

Tato zpráva vznikla za podpory grantu GA ČR P406/11/1786 *Slovník nářečí českého jazyka*.

Zuzana Hlubinková

## Osmdesát pět let Kamila Sedláčka

Není v Česku mnoho specialistů, zabývajících se tibetštinou, a ještě méně je orientalistů, kteří synchronní pohled na jeden jazyk dokáží úspěšně kombinovat s diachronní perspektivou, v níž vidí celou jazykovou rodinu, konkrétně sino-tibetskou. Oba tyto přístupy vynesly Kamilu Sedláčkovi uznání, a to jak v západní, tak východní Evropě. V domácím orientalistickém kontextu zůstává arci téměř neznám (čestnou výjimkou jsou dva Sedláčkovy medailonky od Josefa Kolmaše z *Nového*